

LACRIMOSA

ЕВА-МАРИ ЛИФНЕР

Книгата е објавена со финансиска
поддршка од Советот за култура на
Кралството Шведска

БИБЛИОТЕКА – АКВАМАРИН

Главен уредник
Филип Димевски

Лектура
Мартина Јаневска

Јазична редакција
Андреј Јованчевски

Наслов на оригиналот:
Eva-Marie Liffner
LACRIMOSA

Copyright © Eva-Marie Liffner 2011

**“Published by agreement with
Salomonsson Agency”**

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

LACRIMOSA

ЕВА-МАРИ ЛИФНЕР

(РОМАН)

превод од шведски јазик
Родна Русковска

Скопје, 2018

БЛЕДАТА СМРТ

ГРОБ БР. 555 / ВИДЕТЕ И ПОД Δ (Алмквист), како и под X (Хартман)

Опис на работно место* / офиц. г. Фриш, *Heerdenthor Friedhof*, Бремен / гроб бр. 555, проф. Карл Вестерман / К. Ј. Л. Алмквист, † 26 септември, 1866 г., *Humatio pauperis*, необележан гроб, североисточен сектор, Малото поле. 30 септември / *Exhumatio* 12 окт. Ковчегот е отворен за поз. идентификација, Марија Алмквист (ќерка) + портландски камен+инскрипција: *Карл Јунас Луве Алмквист / Tempus omnia revelat* (времето открива сè) на латински. Церемонија, едноставна = 15 марки, 7 шилинзи.

Нова бел. окт. 1901 г. / гроб бр. 555 *Exhumatio* 12, офиц. г. Мулер, гробот затворен/догов. усл. Ковчегот отворен на 27 окт. Посмртните останки проверени, *Heerdenthor Friedhof*, г. проф., Карл-Ото Хартман** / посмртните останки пратени во Шведска на 6 ноем. 1901 г.

* Регистарска картичка, *Heerdenthor Friedhof* (превод од германски)

**касета, писмо, прилози, *Heerdenthor Friedhof*

Писмо до г. Себастијан Венгер, Фридрихштрасе бр. 12, Берлин. Архивирано под X, Хартман, Карл-Ото, доктор по медицина, професор по патологија, Бремен.

15 април, 1902 г.

Венгер, најдобар шура!

Неколку зборови напишани набрзина на фериботот за Хелголанд! Двајцата сме многу среќни што си повторно дома, во својот дом на Фридрихштрасе! Како беше во Америка, во Бостон? Те фаќаше ли често морска болест? Ќе раскажеш сè кога ќе се видиме, што, се надевам, ќе биде набргу. Дома сме повторно најдоцна до понеделник, може и порано, ако успееме. Прости за дамките мастило, но убавиот морски ветар постојано си игра со мојата капа и со капутот на Розали, а Ланге Ана веќе се гледа! Ќе продолжам да ти пишувам во пансионот, веднаш штом Роза ќе се смести во солариумот!

Подоцна, од собата. Како што, сигурно, се сеќаваш, во нашиот убав мал град, во средината на мај, пристигна барање од Стокхолм. Писмо со седум раскошни потписи од Кралската академија, сè многу симпатично и фино, и *der Geist* беше дали може да примиме еден од шведските литературни големци во нашата црква *Heerdenthor Friedhof* и дали за разумна компензација би го спуштиле *трупот*? *Vielen Dank!*

Да, сигурно знаеш дека си ја олеснувам касата испитувајќи трупови на Фридхоф – впрочем, тоа ми дава можност да се усовршам во областа на патологијата и нејзините *изопачености*; тогаш Х. Ф. ќе ги прими и несреќниците од душевната болница и од градскиот заговор. Не, тој гроб не беше вмешан во правни постапки, барем не како што стоеја работите, затоа што дури и Карл Јунас Луве Алмквист навистина да бил баран, кутриот професор умрел во беда, па процесот застарел. Да премине на суштината. Да, знам дека ти се возбудли-

ви По и Хофман, па затоа ќе ти сервирам една необична приказна.

На 25 октомври 1901 година, добив порака од господинот Мориц Мулер, господинот што се грижи за деликатни работи како што се отворањата гробови, дека моите услуги му се потребни на Х. Ф. Претпоставував дека се работи за гробот на Алмквист, па затоа во торбата мудро ставив едно шише карбол против старите инфекции, во случај сандакот да се наоѓа во североисточниот сектор, како што покажуваа картите, на исто место со жртвите на колера во Бремен. Да, впрочем, сакав да дознаам од што, всушност, починал човекот, но во сертификатот го пишувавше само зборот *Sehnsucht*, а тоа уште повеќе ме излудуваше. Вечерта, на 27-ми, јас, господинот Мулер и мојот асистент, Макс Фјукс, излеговме на терен. Имаше бура и пороен дожд и моравме да одиме многу далеку само со фенери; вистински мокра прошетка по длабоката кал, бидејќи целиот североисточен сектор на Фридхоф е во преобразба. Господинот Мулер водеше, со фенерот за во бура, кој се клатеше над неговата глава. Несреќниот Макс за малку ќе паднеше во дупка крај еден тесен премин, но лично долупотпишаниот го спаси во последен момент! Е. Т. А. Хофман не би можел да ја наслика подобро таа сцена, гарантирам!

На местото нè чекаа двајца гробари, двајца чесни мажи, кои веќе го беа ослободиле ковчегот и внимателно врзале платно околу јамата, во случај да мораше да се извади на отворено. (Нема да те заморувам со приказни за гасови и слични непријатни работи!) Еден од мажите веднаш ме повлече настрана и промрмори дека *ова, богами, веќе било отворено*, но јас го смирих велејќи дека *веќе знам, дека е евидентирано*. Кутриот Макс мораше да скокне долу во гробот за да ја процени состојбата на дрвото. Ќе можеше ли да се подигне? А сега, шура, стигнав до интересното...

Ковчегот навистина бил отворан, а потоа затворен толку немарно, што краевите не беа преклопени и мал процеп темнина демнеше кај десната рамка. Макс ми викна, *господине доктор Хааартмаан!*, го позајмив фенерот од господин Мулер и самиот се симнав во гробот додека ветрот виеше низ платното како илјада ѓаволи. Немаше веќе шрафови во дрвото, а на грубата плочка беше врежано името Карл Вестерман, *nom de plume* под кое кутриот професор бил закопан речиси четириесет години претходно. Не ќе имаше чудно во тоа, да не беше толку свежо врежаното дрво што се појави јасно (!) на светлината од фенерот. Го повикав господинот Мулер, *дали сме на вистинското место?*, додека Макс внимателно бараше подотворен дел од капакот. Не одеше.

Се сеќаваш ли на сите приказни за духови што си ги раскажувавме на Вангероге, Розали, ти, јас и малиот *Liebchen*? Ти гарантирам дека сите тие ми се појавија в глава во тој миг, непоканети и недобредојдени. Ме вика Роза! Повеќе подоцна.

Штотуку јадевме чадена харинга, пире од компири и кисела зелка со павлака, ги заливме со светло пиво и сè се измеша, па срцето бие, а стомакот клокоти. Убавата Роза е убедена дека *воздухот тука надвор ќе ни дојде добро*, а јас не ѝ противречам на својата паметна сопруга.

Гроб број 555. Да, таму бевме и есенската бура дивееше бесно над нашите кутри глави. *Dies iræ*, денови лоши! Добриот Мориц Мулер беше клекнат зад платното, внимателно обидувајќи се да се симне во гробот. Пример за искуство, *nicht wahr?* Тешката земја испушташе богат железен мирис – сосем сигурно беше дека доаѓаше од сите тела што црницата ги принудила да се распадат и Макс Фјукс, кој сè уште беше зелен во лекарската дејност и нов во еснафот на ископување гробови, се бореше да не пребледи не гледајќи ни десно ни лево во хумусниот насип. Во меѓувреме, обајцата цврсто го зграбивме капакот и

влечевме, но дебелината штица не се мрдеше, како некоја невидлива сила да ја држеше одоздола...

Во тој мрачен миг, почна да истура и, небаре водата имаше некаква магична моќ, дрвото попушти, капакот се отвори, бам! И го повлече кутриот Макс со себе. Едно време ползеше на сите четири, покриен со земја, со очите и устата *ganz* засидани, како вистински Голем. Господинот Мулер го сврте грбот. Јас го спуштив фенерот. Раката ми се тресеше. Срцето биеше. Се подготвив за страшна глетка, но во сандакот немаше никаков труп, ниту каква било трага од него, немаше ни професор ни ништо. Наместо него, имаше послано, по целата должина, убав, светлозелен сомотски фустан. *Кафе и коњак во салониот, Карл-Ото!*, викна Розали.

Фустанот не беше единственото нешто во ковчегот. Имаше и една едноставна марама за забрадување, типична за слугинки, врзана во јазол, и нешто што личеше на ракопис, сосем сув, како да не лежел во гробот подолго од неколку часа. Можеби и беше така, иако двајцата мажи кажаа дека земјата била недопрена, а црницата убаво притисната врз капакот на ковчегот. Ете, тоа беше мистерија, *lieber* Венгер. Дали се симнал некој мајмун, како на Ру Морг, или некое лакомо суштество со срце на крт и волчешки ум? Како и да е, пикнав сè во својата чанта, а потоа гласно и вознемирувачки им извикав на другите: *Местово го посетиле крадци на трупови! Гробот е празен!* Тоа го придвижи Мориц Мулер, Хердентор Фридрих беше во неговото даночно подрачје, а трупот негова одговорност. Со неочекувана подвижност и со мачешки скок се спушти кај ковчегот и зеде да го чука и да го испитува секој милиметар со врвовите од прстите – еве го последниот и најголем куриозитет; како на опрема на магионичар, недостигаше дното на ковчегот – имаше четири места на пробивање и една тврдоглава штица, ништо повеќе.

Срам да му е на раскажувачот! Имаше продолжение. Розали си легна и, всушност, ми беше срам да го пишувам ова гледајќи го нејзиното мило, наивно лице како, заспано, длабоко дише на навлаката на перницата. Венгер, сè се врти околу животот и сопственоста! Нели е така, мил мој шура, кога правиш компромис со доброто и со злото? Не, не плаши се, не сум убил никого, само направив *eine kleine* измама, која не повреди никого, може слободно да ми веруваш.

Два дена по нашиот дебакл на црковните гробишта, импозантната фрајла Елен Кеј им напиша писмо на градските власти во кое се распрашуваше *како се одвива работата во врска со честа на Алмквист. Каде се наоѓаат сега посмртните останки? Дали може да се нарачат одар и превез, бели лилии, туберози, венци, перјаници и шест бели коњи за поворката до Солна?* Прашањето ми беше препратено мене. (Розали секогаш ги има сите книги на Киз на наткасната, па можеш да замислиш како се нацостреши кога слушна за писмото. *Aber der Almqvist, was ist er? Ein Erlkönig?* Што требаше да им одговорам на фрајла Кеј и на мојата сопруга? Дека професорот Алмквист избегал, но оставил фустан зад себе? *Nein*, не можам така да сторам. Мојот плен беше на клиниката, сè уште беше во торбата и првин сакав да го испитам.

Почекав до доцна во ноќта. Макс Фјукс од ноќта од бурата лежеше дома со неврастенија, требаше само да почекам да замине чистачката, госпоѓа Луст. Во девет часот си замина, „професионално“ трескајќи со кофата и со метлата.

Почнав со фустанот. Како што реков, беше убав, но многу старомоден. Помислив дека можеби е театарски костим, бидејќи платното беше светликаво и дебело, како некоја сирена или шумски дух уплашено да ја ставиле својата кожа во моите треперливи раце. Кај деколетето, на местото на срцето, висеше отшиен конец, како

нешто да недостигаше. Го ставив фустанот настрана и внимателно ги натопив рацете во шпиритус пред да му се нафрлам на платното. Излезе дека се работи за Гордиев јазол и, откако се борев со него половина час, ги зедев ножиците и го исеков. Сец! Од едноставното платно излезе еден бисер, преубав и прекрасен. Не беше целосно тркалезен, туку во форма на капка. Вредеше цело богатство, Венгер! Никогаш не сум имал такво нешто и еве сега го имав и **ниту една жива душа не знаеше за него**, освен јас, освен сега ти... Сè што виде Мориц Мулер беше празна кутија, срам, скандал. Нешто за што се молчи, *nicht wahr?* Но, не беше само бисерот во платното. Малечко парче хартија, слично на лиска, беше свиткано околу богатството. На него имаше нешто напишано, зборови, една реченица, која подоцна ми ја протолкува нашиот пријател Ричард, филологот. Пишуваше: *За татко ми, ако го имам.* Нели е ова како Хофманова гатанка?

Долго седев со бисерот в рака и чувствував како сомотското срце се стоплуваше. Всушност, беше како да ми пулсираше слабо, сепак јасно, во раката, слично како срце на жаба. *Јас и ти си припаѓаме*, шепотеше тоа во ритам. На тркалезниот образ имаше мала црна точка, знак на убавина, како зрната што понекогаш ги вадев од кожата на јавачите во чест на свети Хуберт. Каков беше неговиот историјат?

Отидов до тоалетот, го измив лицето со студена вода и, кога се погледнав во огледалото над мијалникот, преку очите го гледав сивкавиот сјај на бисерот, како и да трепкав. Беше четири часот наутро кога конечно се разбудив од длабок сон и во бунило решив да организирам *tête-à-tête* средба со господинот Мулер.

Најдовме соодветен мртовец во подрумот на градскиот затвор. Блед и опустошен маж, крш, кој умрел само седмица претходно, но телото беше толку уништено, што можеше да биде старо и половина век. Белегот

околу модроцрниот палец покажуваше дека се работи за *убиец што убил во афект или, едноставно, убиец?* што ја удрил жена си со секира по глава и во истиот миг умрел од срцев удар, но никој не знае дека мускулите и нервите се здрвуваат неволно и мажот веќе бил мртов кога секирата толку несреќно се лизнала. Секој што видел кокошка без глава како прави кругови ги разбира правните и галванските работи, но не е спорно дека бил мртов. Додека бил жив, се викал Франц Екер, а сега требаше да го смени името и да се вика професор Алмквист и да биде образован маж!

Го облекохме во елек и црн капут со дворедно закопчување, го исчешлаваме со паста од цинк и го ставивме во убав полиран ковчег во собата до котелот и, кога една седмица подоцна, четири господа под дејство на пунч дојдоа од Стокхолм, го предадовме свечено нашиот Франц и добивме уплатница од *триста марки* како замена, како и лична и срдечна благодарност од Фрајхер фон Хеиденстам *oder so...* Не го ни отворија сандакот.

Се прашуваш за ракописот и за бисерот... Да, го претворив во златен приврзок и сега свети на градите на мојата Розали кога одиме на театар или се социјализираме во нашиот мал град. Роза се шегува и вели дека бисерот е најден во песокот на Вангероге, па летово таму ќе има навала. Ракописот што го преведе Ричард ќе ти го пратам по ова писмо, бидејќи ти, Венгер, кој си по литературата и учен човек, подобро ги разбираш овие работи од еден обичен државен медицински работник кому му одговара да одмора во *der kleine Welt*. Можеби го знаеш професорот Алмквист од претходно? Приказната се вика *Lacrimosa*, што значи „солзи“, и е чудно и многу тажно лирско дело.

Твојот сакан шура, Карл-Ото Хартман.

П.С. Те поздравува Роза! *Deinde Scriptum*

LUPUS IN FABULA – ВО КУЌАТА НА ГОСПОДИНОТ РОС

ЧОВЕК Е ТОКМУ ТОА ШТО СЕ ПРЕТСТАВУВА дека е, крал или парталко, приглуп или паметен. Нели е тоа чуде-сен однос? Искажаното станува како туниката на Несос во животот, платното на старата приказна сокрива кој навистина си. Тоа е како да се гледаш во искривено огледало, секогаш со внимателно подредени црти на лицето. Сликата личи на тебе, но не покажува ништо повеќе.

Слабо се слушаше железниот звук од камбаните во средновековната кула на Сан Лоренцо. Беше пладне. Смртоносна треска коси во квартот на сиромасите и уплашени луѓе се собираат крај катедралата за да го смилуваат светецот, иако беше најтоплиот час од денот. Одамна се немав осмелено да одам таму преку ден. Само ноќта е нежна со моите изгорени очи. Молитвите ги чувам за себе и денес очекувам гостин. Мојам оддалеку да го видам младиот човек, поточно неговата светла летна шапка на стрмните угорнини на Ла Суперба. Повеќе знам одошто гледам дека секој чекор предизвикува одрони по угорницата, остри стрмнини што се залетуваат по напукнатите камења пред да исчезнат во длабочината. Патот до мојата куќа минува преку стрмни теснеци, дури ни сенилните магариња не се осмелуваат да се качат нагоре. Прашливи цитронски дрвја висат над полусрушени тераси, како корењата очајнички да се

обидуваат да ја задржат земјата со сиви прсти. Лавровите дрвја и мимозите ткаат густы, дрвенести грмушки што убаво мирисаат, но се непробивни. Вилата е зад последните делови на Апенините и планината има свои бастиони. Ова е кралство на дивите мачки, на планинските разбојници, на златните орли. Тука ништо не влегува без прво внимателно да се тестира, а лозинката е добро изгребана кожа.

Го изострив видот. Младиот човек носи торба, плоската актовка. Да не е биографот на татко ми? Ако не е, тогаш зошто доаѓа? Добив само писмо со раштркан потпис што едвај го толкувам.

Камбаните се смирија, *dolce*, како да се сомневаа дека некој воопшто ги слуша. Трепкав со сувите очи. Врелиот летен воздух предизвикува сенишни слики над Џеновскиот Залив. Далечните бродови поминуваа слободно крај крајбрежните артилериски единици на Сан Џулијано и, наместо да пукаат, труповите и едрате се распаѓаа во ништавилото, во водата и морската сол на армадата на кралот Нептун, кој плови без човечки екипаж. Крилјата на морските птици сечат право низ измаглицата. Слаб ветар поспано се движи низ старите лози што ја врамуваат мојата тераса. Ветрот го оддува писмото од мојата рака и го спушта наземи, од што преплашено се штрекнува од сон старата мачка. Баст не се буди толку лесно, не од шушкањето на едно парче хартија или од ветувањето на гласник од заборавени земји. Еве го, подзастана. Ја извади шапката, го извади марамчето и ги избриша челото и темето. Да, навистина е топло, гледам според светлината. Бела, бела. Има гола површина горе на главата, Лисандер. Знаеш, ми текна на името кога престанав да се трудам да се сетам. Така е секогаш... Не сум веќе толку млад или предвреме сум остарел од грижи, напор и битки. Се случува. Лисандер беше командант на флотата на Спарта, па можеби по-

грешно видов. Дали навистина сенишна армада дојде на пристаништето. Наскоро ќе се искачи горе. Како да се претставам? Како господин Рос, секако.

Пиевме чај во салонот. Претпочитав нешто пожестоко, но треба да ми биде трезна главата. Софија незадоволно ги влече нозете од кујната до салонот и мрмори неразбирливи забелешки. Се ниша телото со тешките колкови. Не е навикната на гости. Таа и нејзиниот син Нино ми помагаат со најголемиот дел од основните животни потреби, готвењето и нечистите алишта. Тие се едноставни луѓе што сакаат да се заморуваат со топлината, ветрот и дождот и љубезно ме оставаат намира со моите чудни книги и сеќавања. Сега исчезна налутено во кујната. Ни остави чинија тврди, бели колачиња правени во облик на светци. Зедев едно колаче *San Bartolomeo*, го натопив слаткото печиво во чашата и го оставив да ми се стопи на јазикот. Часовникот над каминот чукаше сувопарно, во салонот, зад полузатворените капаци на прозорците, беше самрак. Лисандер седеше на миндерот со колената споени како нетрпелива девојка што го чека својот свршеник. Чевлите беа лошо деформирани и прашливи од долгото искачување, костумот беше мокар, а бојата уништена од пот. Сепак, не е Спартанец. Си дозволив да се опуштам, но не премногу. Лисандер нервозно го прочисти грлото, ја спушти шолјата на тацната и порцеланот вознемирувачки тропна во тишината. Мачката што беше засолната во постелата изедена од молци повторно се измолкна на сонце. Јас чекав трпеливо.

– Вартоломеј го одрале жив, го знаевте ли тоа, професоре Лисандер? – При таа изјава го подигнав полуизеденото колаче, бел човек без глава. Уништен. Лисандер се насмевна нервозно. Ги стави шолјата и тацната на расклатената маса. Чудно беше да се зборува шведски,

зборовите беа тешки и несмасни. Го пикнав остатокот од колачето в уста и го голтнав без цваќање. Ете така. Христовото тело. Софија ќе се прекрстеше да можеше да ме чуе како размислувам.

– Многу љубезно од вас што ме примивте, господине Рос – рече конечно Лисандер.

Кимнав охрабрувачки, чекав да продолжи.

– Разбрав, сте го познавале нашиот голем писател?
– Почекав, не реков ништо.

– Творецот на „Трнливата роза“, Алмквист?

– Да, точно. – Зедов уште еден светец, овој пат по случаен избор. Лисандер нервозно ги следи моите движења. Има нешто невкусно во неговата ревност. Како алчноста кај некој што никогаш не бил сит, што никогаш не се стоплил. Човекот е блед како мртовец и посивен во лицето, освен црвената трага над високото чело, каде што се триела шапката. Можеби не сакам да се гледам во огледало... Повторно го спуштив колачето на чинијата, згрозен од претераната блажина. – Да, навистина го познавав Карл Јунас Луве Алмквист. – Повторно настапи тишина.

– Може да прашам повеќе за вашето... познанство?
– Лисандер ја фати актовката и ја отвори за да фаќа белешки, да пишува историја.

Размислував малку пред да одговорам. Да речеме, минатото е во моја сопственост сега.

– Алмквист ми го даде животот, ме научи сè и ми ја зеде љубовта на животот – реков конечно. – Го мразам поради тоа.